

Nordul lui Ilea

Ist das menschlich

Soarele scâpăta pieziș. Spre asfințit. În oraș oamenii umblau cu bocanci de toamnă. Din Piața de Fân și până-n cartierul "Pietrei Roșii" n-aveai cum să nu-ți uzi ciorapii. Băltoace ca de primăvară. Era cincisprezece ianuarie. Crestele muntelui parcă luaseră foc. "Ist das menschlich", zicea Elena Cojocaru. "Este omenos", răspundea colega ei Ionița Ungur. Se lucra la clădirea înaltă. Peste drum de jandarmerie. Inginerul constructor Liberman Iorgu era morocănos. Se îmbrăca elegant. Căsătorit. Divorțat. Tatăl unui băiat care se mutase la Oravița. Tatăl unui băiat ce se întorsese din Oravița. Tatăl unui băiat ce studia muzica la conservatorul din Cluj.

Elena Cojocaru și-a făcut bagajul. Într-o dimineață. L-a luat pe copilul Iorgu. Au plecat în Sănnicolau Mare. Inginerul constructor Liberman Iorgu a rămas cu asistenta medicală Piri. În Medio-Monte, Piri fusese nevasta farmacistului. Inginerul constructor Liberman Iorgu juca table cu farmacistul. La el acasă. Asistenta medicală Piri le umplea paharele cu coniac. Le pregătea "fluștiuc-ul".

Din vârful "Pietrei Roșii" se vedea cum scilipsea undele verzi-albăstrui ale lacului. O zi caldă de cincisprezece ianuarie. După două săptămâni de ploaie toamnăteacă.

Piri Lazarovici era o femeie plâpândă. Piri Lazarovici era nevasta farmacistului din oraș. Piri Lazarovici avea patruzece și doi de ani când îl lăsase pe farmacist pentru a-l lua pe inginerul constructor Liberman Iorgu.

Elena Liberman ajunsese Elena Cojocaru. Tocmai în Oravița. Tocmai nevastă de ofițer bătrân cu casa lângă consiliul orașenesc.

Acel farmacist era un bătrânel care "nu mergea ci alerga". Îndoit de vârstă se mai oprea. Își trăgea suflarea. Își ștergea sudoarea. Citea și scria în chirilică.

Avea casa după podețul de la începutul străzii Muncitorilor. Cândva i se spunea Munkacs Utca. Pe vremea când în oraș stăpâni erau ungurii și împăratul. Când mâncau "fluștiuc-ul", farmacistul își amintea cum o luase pe Piri de nevastă. Își amintea de unde o luase. Piri era fată de croitor sărac. Locuia în cartierul "Pietrei roșii". Mânca în fiecare zi o zeamă lungă de napi amestecată cu frunze de varză. Colțul de pâine uscată era făcut cu țărățe. În casă era un canceu cu zeamă galben-maronie. Piri zicea că acolo e "cafea". Îi puneia farmacistului într-o cană de tablă lichidul.

"Ist das menschlich?", zicea farmacistul jucând table cu inginerul constructor Liberman Iorgu.

"Este omenos", zicea și acela gândindu-se cum fusese batjocorit în armată de jandarmul ăla homosexual din Bereg. În mai multe rânduri.

Unele barăci aveau priciuri de lemn. Baraca soldatului Liberman n-avea.

"Vezi fumul ăla care iese pe coș, Liberman. Acolo e cald și bine", zicea jandarmul ăla obraznic. "În baraca ta veți crăpa cu toții", mai continua acela. "Acolo vei crăpa și tu, soldat Liberman", încheia jandarmul. Soldatul Liberman "spinteca" piatra. Erau cât masa. Le făcea felii de treizeci de centimetri.

"E nevoie pentru calea ferată", zicea jandarmul. "Aici sunteți de folos patriei", zicea jandarmul. "Aici bateți fiecare piatră cu barosul de cinci kilograme", mai zicea jandarmul. Apoi râdea în hohote. Soldatul Liberman Iorgu din Medio-Monte își făcuse caiet din hârtia sacilor cu ciment. Învăța nemțește. Își nota cuvintele. Vedea cerul și pietrele.

Îl lăsase pe jandarm să-și facă mendrele. De câteva ori.

"Ist das menschlich", i-a spus Liberman Iorgu jandarmului din Bereg.

"Asta-i viața", zice Elena Cojocaru. "De orașul ăsta îmi amintesc. În orașul ăsta m-am născut. Aici. Copilăria mea a fost foarte frumoasă dar foarte tristă. Am fost patru frați rămași fără mamă. Crescuți de bunică. Aici lângă Piața de Fân aveam casa. Cum treci podețul ăla, dinspre munte".

"Adică ți-a fost dor", zice Ionița Ungur. "Bunica ne-a crescut pe toți. Și doamna învățătoare Cici. Nu știi dacă mai trăiește. În anul ăla, în unamienouăstecincizeci și cinci mama era moartă. Bunica m-a trimis la școala în maghiară. Ca să poată înțelege ce învățam. Socaci Tiberiu era învățătorul nostru. Dumnezeu să-l ierte și pe el", zice Elena Cojocaru oprindu-se în dreptul magazinului "Oțelul".

"Socaci Tiberiu care te trimitea la schi și care te puneia să copiezi de două sute de ori că nu ai dreptul să fii obraznică în vorbe către învățătorul tău", zice Ionița Ungur sărind cu greu peste o băltoacă din caldarâm.

"Grădina aia frumoasă din curtea școlii. În castanul ăla mi-am pus schiurile. Nici caiet n-aveam ca să pot scrie. Am plâns", zice Elena Cojocaru.

"Ai terminat de scris? a întrebat Socaci Tiberiu. Nu, a spus Elena. De ce, a întrebat învățătorul. Nu am caiet, a spus Elena. Să-ți cumpere bunica un caiet, a spus învățătorul. Mă duc să-i cer un leu pentru caiet, a spus Elena", zice Ionița Ungur.

"Pe Marița Borcaniuc, am avut-o de colegă. Apoi a fost directoare de Poștă în Medio-Monte. Ea mi-a adus caietul. Ea mi-a spus: Elena o să scriem împreună", zice Elena Cojocaru.

Gottlieb... Așa se numea jandarmul ăla bine hrănit din Bereg. Herman Gottlieb. Era însurat cu o moașă. Berta. Când s-a aflat ce făcea cu soldatul Liberman, Gottlieb a rămas singur. Berta a ajuns nevasta unuia Cosma Sifonaru.

"Ist das menschlich, Gottlieb?", i-a spus Berta jandarmului.

"Este omenos", a zis jandarmul către nevastă-sa.

Inginerul constructor Liberman Iorgu o are pe Piri fostă Lazarovici. De când Elena Cojocaru s-a întors în Medio-Monte tocmai din Oravița, Liberman a reușit să-și vadă fiul. De câteva ori. S-au dus la plimbare. I-a arătat pădurile din jur. La orizont se vedeau turnuri solitare și stâncării paralelipipedice. "Parcă se ridica din marea verde întunecată a pădurilor de molid sau din galben-auriul pastelatelor făgeturi, tată Liberman", a zis Iorgu.

"Băiatul acesta e tare sensibil", s-a bucurat inginerul constructor. Lui îi voi spune că "macul este opiaceul luminii", și va înțelege. Și Liberman Iorgu s-a apucat să-și învețe feciorul. Bătrânul Liberman trecuse prin câteva războaie. Avea ce povesti. Bătrânul Liberman pregătea mămăliga cu brânză de oaie, zdrobea ceapa cu pumnul ca să-i scoată iuteala. Îl învăța pe Iorgu să bea palinca din pahar până cădea direct în burtă.

Libermanii căutau bureții pădurii, creasta cocoșului, laba ursului. Găseau scurmaturi de mistreți. Nici urmă de mânățarci sau sălbăticiuni.

Drumul era îngust. Afiniș, merișoare, ienuperi, părul porcului, arini, molizi pitici și brândușe la poale de stâncării. Brândușe ca turlele ascuțite ale bisericilor din Medio-Monte. Brândușe precum catedralele gotice. Libermanii se opreau la cireșii sălbatici și la plopii tremurători.

"Uită-te pe costura aia din dreapta e un țap de capră neagră", zicea Liberman Iorgu cel Tânăr.

"Un arrogant ce adulmecă", răspundea Liberman Iorgu cel Bătrân.

Serpentinele grohotoase erau marcate cu cruci roșii. În vâlceaua înierbată pășteau caprele negre ocră ruginii în roba lor rămasă din vară. Acolo erau frumoasele campanule cu corole albastru saturate.

"Rața sălbatică zboară precipitat din pădurea de larice înspre poiana aia largă, fiule", zice Liberman Iorgu cel Bătrân.

Ghebele muscărite, tufe de mur brumate le apar în drumul până la crucea de stejar înaltă de trei metri. Acolo sunt adevăratele colonii de ghebe.

"Se pot face sute de porții de tocăniță. Orașul poate trăi cu hrana asta de aici, câteva săptămâni", zice Liberman Iorgu cel Bătrân cuprins brusc de o mare liniște. "Fiule", încheie parcă șoptit inginerul constructor când ciocănitorea se apucă să bată toaca sacadat într-un trunchi de fag aproape putred.

Elena Cojocaru împlinise șaptesprezece ani. Terminase școala comercială la Cluj. I-a spus bunicii că se mărită cu Liberman Iorgu. "Nu te mărita, Elena cu un astfel de om", i-a spus bunica. "De ce", a întrebat Elena Cojocaru. "Pentru că are părul roșu", a completat bunica. "Poate fi farfuria frumoasă dacă n-ai ce mânca din ea, bunică", a încheiat Elena Cojocaru.

Logodna a avut loc în douăzeci și trei august 1964. Elena Cojocaru era ospățăriță. Liberman Iorgu era inginer constructor.

"Ăsta a fost primul bărbat pentru mine. A pus ochii, s-a uitat cum îl serveam în restaurant. Atăta a fost. Șefii: Loewi, Wider și Pop Tibi au pregătit logodna", zice Elena Cojocaru intrând în casa Ioniței Ungur.

"O logodnă foarte frumoasă. Liberman Iorgu avea părul roșu. Toată lumea din oraș știa", zice Ionița Ungur.

"Tot în noiembrie 1964 a murit bunica", zice Elena Cojocaru.

"Tot în noiembrie 1964 am rămas orfană cu cei trei frați mai mici", mai zice Elena Cojocaru.

"Dacă te măritai cu Liberman cel cu părul roșu scăpau frații de casa de copii de la Satu Mare", zice Ionița Ungur trebăluind prin bucătărie.

"A fost foarte bine la început. dar apoi a văzut că-n loc de o femeie s-a pricopsit cu patru frați. Numai curvele muncesc la restaurant a început să strige. Au venit bătăile. Cu o curea lată. Munceam și noaptea cu ochelari de soare", zice Elena Cojocaru.

"Atunci a apărut Liberman Iorgu cel Tânăr", zice Ionița Ungur.

"A fost și mai rău", zice Elena Cojocaru. "Când sunt beat nu-mi amintesc nimic, zicea Liberman cel Bătrân", zice Luminița Ungur umplând ceștile cu cafea ce are de-un deget caimac.

"Am vrut să-l otrăvesc. Iară te-a bătut zicea domnul Loewi. Și ne-am despărțit", zice Elena Cojocaru.

"În Medio-Monte n-a știut aproape nimeni că am plecat", zice Elena Cojocaru.

"Nimeni nu și-a dat seama că l-am luat pe Iorgu cel Tânăr și am dispărut", zice Elena Cojocaru.

Soldatul Liberman Iorgu din Bereg, avea labe mari, picioare scurte, păr galben-roșcat, bărbia îngustă. Fusese repartizat în baraca fără priciuri. Dormea lângă unu ce vorbea peltic. Soldatul Deak era prietenul

soldatului Liberman Iorgu. Soldatul Deak purta pe umărul drept o păturică în carouri frumos colorate. În mâna stângă purta lădița cu sarmă, ață, bucăți de talpă scălciată de piele. Soldatul Deak repara pantofi. Era din Carei. Se furișea de la spartul pietrelor. Soldatul Liberman Iorgu povestea cu Gottlieb jandarmul în timp ce soldatul Deak repara pantofii țaranilor din jurul Beregului. Muncea pentru câte o găleată de cartofi fierți. Noaptea, în baraca fără priciuri, soldatul Deak și soldatul Liberman Iorgu mâncau cartofi fierți. Pe furiș.

Când talpa bocancilor se desprindea de carâmb, degetele de la picioare frământau glodul din jurul Bereg-ului. Glodul ăla era amestecat cu zăpadă. Acolo se construia calea ferată. Soldatul Deak repara în fiecare săptămână bocancii soldatului Liberman Iorgu.

În baraca fără priciuri trăia și soldatul Dony. Era înalt. Avea gâtul lung ca berzele. Era frizer. Dony Festinger din Satu Mare, căra cu el rezemat de umărul drept un stativ cu o roată perlungit cu o bară și-un cordon. Tunde, bărbieră, scotea măsele și oblojea dinți.

"Sunt fiul faimosului brutar Festinger din Satu Mare, soldați", le spunea Dony Festinger celor din baraca fără priciuri. În fiecare noapte. Înainte de stingere.

"Ist das menschlich, Iorgule, atăta i-am spus și am plecat", zice Elena Cojocaru. "Apoi am învățat să conduc tractoru. Doi ani. La Oravița se căutau menajere. Cu încredere în Dumnezeu m-am dus acolo", mai zice Elena Cojocaru sorbind cafeaua caldă dintr-o ceașcă lucrată în bob de orez.

"Dacă ai încredere, Dumnezeu te ajută, Elena", zice Ionița Ungur.

"Gătești, speli, calci, faci curat? m-a întrebat doctorul Galfalvi din Oravița. Hai la mine, mi-a mai spus acela", zice Elena Cojocaru.

"Și acolo, la domnul doctor Galfalvi a apărut ofițerul Mircea Cojocaru, proaspăt vădov, în vârstă de șaizeci de ani", zice Ionița Ungur.

"Mi-a murit nevasta și-mi trebuie o femeie, a spus ofițerul. Mi-a murit nevasta, Galfalvi și-mi trebuie femeia asta de la tine, a spus ofițerul. Și când l-am văzut în cabinetul de consultații pe bărbatul frumos am știut că e al meu", zice Elena Cojocaru emoționată, cu lacrimi în ochi.

"Bărbat ca Mircea Cojocaru nu mai există", zice Ionița Ungur. "Să-ți mai pun un strop de cafea", zice Ionița Ungur.

"Era din Moldova. Era ofițer. Ce visam noaptea, dimineața aveam. Se uita la mine ca la soare, culegea trandafirii din fața Consiliului Popular din Oravița. Noaptea îi așeza în bucătărie. Dimineața zicea: Elena, vezi ce e lângă frigider", zice Elena Cojocaru.

"P-acolo prin Banat, ăia spuneau, Mircea, asta nu stă cu tine că-i mai tânăr cu douăzeci de ani," zice Elena Cojocaru.

"Am stat până a murit. Du-te acasă la tine, Elena. Să nu rămâi în Oravița. El avea o familie cu paisprezece frați. Lucra prin gospodării de evrei. Când avea paisprezece ani a plecat la școala militară din Oradea. După ce l-am îngropat, m-am întors", zice Elena Cojocaru.

"Tot la restaurant, Elena. Suntem șefele blidelor din restaurant", zice Ionița Ungur.

"Adică de unde loc am plecat", zice Elena Cojocaru.

"Doamne-ți mulțumesc că e bine", zice Ionița Ungur.

Liberman Iorgu cel Tânăr e scund și uscățiv. Are părul pieptănat cu cărare. Se îmbracă elegant. Sobru. Poartă pe sub cămașă veșmântul cu ciucuri împlețiți în cele patru colțuri. L-a primit în dar de la un evreu habotnic din Oravița. "O să-ți amintească cele 613 porunci sacre pe care le ai de îndeplinit, Liberman", i-a spus evreul. Liberman Iorgu cel Tânăr n-are habar care sunt acele porunci. Liberman Iorgu cel Tânăr studiază muzica. Tocmai la conservatorul din Cluj.

"Tu din ce vei trăi", îl întreabă Liberman Iorgu cel Bătrân pe Liberman Iorgu cel Tânăr de câte ori profesorii de la conservator sunt în vacanță.

"Din muzică", răspundea Liberman Iorgu cel Tânăr. "Din muzică se poate trăi?", zicea când pe gânduri inginerul constructor din Medio-Monte.

În oraș există o fanfară de suflători. Muzicanții fac parte din rândul meseriașilor.

Bătrânul Miskcsai e șeful formației de lăutari. Miskcsai e scund și corpolent. Între cele două buzunare ale vestei are un lanț gros de metal.

Miskcsai cântă în fiecare zi la restaurantul din Piața de Fân. Benedek e șeful restaurantului. Când cântă Miskcsai, Benedek deschide vitrinele înalte ale restaurantului. Trecătorii pot auzi muzica.

Liberman Iorgu cel Bătrân a hotărât că-l va chema pe Miskcsai la un coniac. La crâșma lui Bocu de la marginea orașului. Mâncarea era ieftină. Băutura de calitate. Bocu dădea de mâncare și de băut pe credit.

Liberman Iorgu cel Bătrân se gândea cum să-l întrebe despre rostul muzicii și despre procopseala pe care o aduce pentru un absolvent al Conservatorului din Cluj.

Liberman Iorgu cel Bătrân se plimba printre băltoacele din Piața de Fân. Șoptea cu o mare liniște ce-i venea din interior: "Fiule... n-ai nici o grijă... Mă interesez eu ce și cum stă treaba cu muzica..."

ILEA de Bărgău și Ieud

Elena Cojocaru împlinise șaptesprezece ani. Terminase școala comercială la Cluj. I-a spus bunicii că se mărită cu Liberman Iorgu. "Nu te mărita, Elena cu un astfel de om", i-a spus bunica. "De ce", a întrebat Elena Cojocaru. "Pentru că are părul roșu", a completat bunica. "Poate fi farfuria frumoasă dacă n-ai ce mânca din ea, bunică", a încheiat Elena Cojocaru.

N. Georgescu

DIN TAINILE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtășesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediția Eminescu pe care am scos-o în 2012 (și pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari și late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplarelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe și nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări țin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche”, pentru că sunt ca și necunoscute – și pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

O CATASTROFĂ: APOSTROFUL

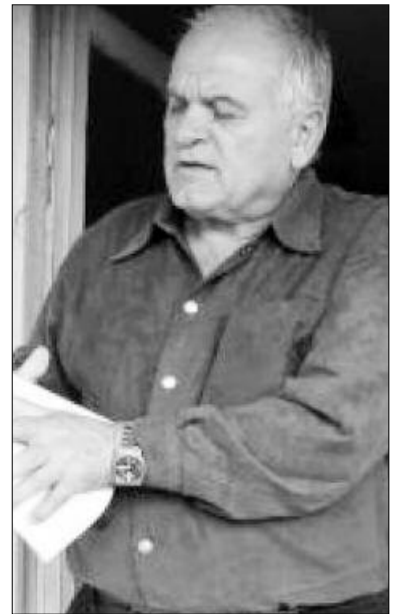
Ce anume din personalitatea lui

Maioreseu se regăsește în ediția princeps și se perpetuează apoi, în toate edițiile antumelor eminesciene? Ce facem cu acest adaos? S-a crezut, mult timp, că recurgându-se la manuscrisele eminesciene ajungem la poezia sa pură, a sa și numai a sa. Ei bine, iată un adevăr care nu se poate susține. Mai întâi, că manuscrisele sunt de cele mai multe ori ciorne, versiuni sau variante anterioare ultimei forme, celei pentru tipar. Apoi, manuscrisul pentru tipar nu se găsește: fiind predat tipografiei, s-a pierdut. Ceea ce găsim noi în lada cu manuscrise a lui Eminescu sunt forme care se apropie tot mai mult de forma ultimă, adică de textul tipărit, niciodată însă acest text. Desigur, fiecare asemenea variantă anterioară îl reprezintă pe Eminescu însuși, dar cu aceasta nu rezolvăm problema ultimei sale voințe, a voinței auctoriale. La aceste observații, care au devenit loc comun în eminescologie, noi mai adăugă una, care ar putea să pară de necrezut: și după ce tipărea o poezie în *Convorbiri literare*, Eminescu revenea asupra ei. Avem cazul *Scrisorii III*,

publicată în revista ieșeană și apoi, la 10 mai 1881, în *Timpul*: ambele tipăriri au girul lui Eminescu, și totuși textele au diferențe între ele, iar aceste diferențe arată că poetul intervine cu scop, preface forme etc. Câteva dintre aceste diferențe sunt interesante, dar cea mai importantă dintre ele, modificarea apostrofului, necesită o explicație preliminară. Ortografia actuală (adică: din perioada interbelică) recomandă înlocuirea apostrofului cu cratima oriunde este posibil. S-a mers galopând cu aceste înlocuiri până s-a ajuns la situația de azi, când apostroful abia dacă mai este menționat în îndreptare iar în scris se notează tot mai rar și anume mai ales în mijlocul cuvântului când este redat în rostire populară, cum ar fi *mă'ligă* în loc de *mămăligă*, *dom'le* pentru domnule, dar și *'neața* etc. Alexandru Colorian, unul dintre editorii buni ai lui Eminescu (a scos o ediție de *Poezii* în 1940 la Cugetarea - Georgescu Delafras, reluată în 1942) notează printre normele de editare pe care le adoptă: „înlocuirea apostrofului cu trăsura de unire: ex. ș'o=și-o, ș'apoi=și-apoi, ș'om=și-om, ș'ale=și-ale, ș'atunci=și-atunci, chiam' acuma=chiamă-acum, toat' istoria=toată-istoria etc. Folosul acestor rectificări este impus, atunci când te conformezi, fără constrângeri, ortografiei evoluat a Academiei - în afară de consecințele estetice” (ed. I, p. 74). Pe lângă *consecințele estetice*, printre care încărcarea textului eminescian de *i-uri* și *ă-uri* de care poetul vrea tocmai să scape, căci zgârie, uneori, urechea, se întâmplă că eliminarea apostrofului are și consecințe gramaticale. Ortografia limbii române a evoluat încontinuu, de prin 1867 începând (când s-a înființat Academia Română care și-a luat sarcina de a da norme ortografice), și evoluează chiar și azi, după principiul fonetic (scriem cum pronunțăm) și cu scopul de a fi cât mai simplă, cât mai ușor de înțeles și asimilat. Ca limbă romanică, limba română nu se poate, însă, dispensa de apostrof. Imagineze-și cineva franceza fără apostrof, sau italiana, spaniola etc: ar rezulta barbarisme grafice de-a dreptul. În toate limbile neolatine cad finalurile cuvintelor, se creează forme legate (conjuncte) între cuvinte, se regăsesc forme disjuncte (dezlegate) etc. Biata cratimă românească, ori trăsura de unire cum i se mai spune, câte are de dus în spate! Cu poezia lui Eminescu, însă, nu se poate pune nici ea, chiar dacă are în ham bividdii academici de ieri și de azi: buturuga mică, n-ai ce-i face, răstoarnă carul mare!

Sterian Vicol - 75

CATRINELE ȘI CATRENELE LUI TERIAN

La marginea satului, plânge o fată,
Trandafirul din gard sângele îi vinde,
Pe-aici cineva a mai trecut odată
Cu FLOAREA-SOARELUI ce pâlpâie-nainte

Amurgul cade și cade ca un plâns prin
Spicele grâului sălbatec, pe unde ea,
Albina își apără c-un vârf de venin
GRĂUNTELE DE AUR desprins dintr-o stea

Târzie cumpănă și vamă deopotrivă
Dezlegate de aceleași funii de nisip,
Rătăcesc prin corăbii sorbite în derivă
De ȚĂRMUL care nu-i, pe care-l înfirip

Doar ea, SINGURĂTATEA începe de lângă
Mâinele mele, îmbrăcând creșterea ierbii,
Din cuibul rămas, doar ea începe să plângă
Aburind cărările, ogrăzile și cerbii

Recitește-mi dealul cu plopi la mijloc de veac
Ca pe un mormânt în care trag cu arcul stele,
CINEVA ne-amenință cu păsări putrezind, fără leac,
Se poate muri, se mai poate muri odată cu ele

Recitește-mi COPILĂRIA, fiu al meu cel blând,
Sângele tău călătorind altfel devine,
Tot călătorind, el mă destramă colorând
Iarba ce-n cămăși de fum plânge despre mine

Vine un fluture la geamul meu abia luminat,
Mai greu decât CENUȘA cailor omorâți într-un sat,
Pe aripile lui doar umbrele lor or să rămână
Cu frâie biciuind îngerii dormind într-o fântână

Aici, în trupul arcuit al femeii ca o pleoapă,
Zorii lumii năvălesc pe fereastra subțire,
Oare cine viteza sângelui dezgroapă
Proiectând DANSUL într-o altă amintire

Pe strada Corabiei, căderea unui felinar,
NAUFRAGIU scrie pe porți și-n numele meu,
Noptile toate ies din scorburi și-n zadar
Căci o mână nevăzută ne tot mută mereu

Când nu mai vii, grădina se îmbracă în oglinzi
Împurpurând încet căderea nopții mai întâi,
Când nu mai vii, înseamnă că MĂ VINZI
Chiar versului ce-l scriu în care-o să rămâi

La primul ei bal, COPILANDRA, Andra,
Dansând după muzica inimii, dansând,
Unduie ca plopul subțire al dragului dra
Pe care-a pus ochiul tăietorul cel blând

Surpând la MARILE SINGURĂȚĂȚI,
Adio, mai sper la o pierdută vânătoare
Și caut de unul singur, prin vechile cetăți
Vântul electric din clepsidra foșnitoare

LAURENȚIU ULICI - 75

1. Căutătorul de aur

Pe Laurențiu Ulici mi-l imaginez acum, când ar fi împlinit 75 de ani (născut pe 6 mai, 1943) la optisprezece ani de la plecarea, drept un căutător de aur, unul dintre cei care au vînturat, cîndva, pămînturile și orizonturile Americii. Căutătorul de aur pleca să caute filonul gros de aur, din mintea și imaginația sa și se alegea, în final, cu cîteva firișoare de aur strecurate din mii de tone de nisip. Pînă la urmă nu conta, de fapt, cît aur a găsit, ci cît de frumoasă era povestea pe care o dezvolta la un pahar de „ceva tare”, față în față cu o mulțime de fremătători aventurieri din aceeași tagmă.

Cam asta făcea Laurențiu Ulici, în anii '80, cu noua literatură română care se năștea, în prelungirea literaturii române clasicizate cam strîmb, dar clasicizată. Vîntura zările și nezarile României descoperind firișoare de talent pe mai toate coclaurile. Era la Sighet, la Tîrgu Neamț, la Turnu Severin, la Cicîrlău, la Bistrița Năsăud, la Botoșani, la Fălticeni, la Huși, la Strunga, la Iași ... ! Dar unde nu era? Ducea vestea despre unul sau despre altul dintre tinerii poeți și prozatori care se iveau din magma fremătătoare a literaturii noastre. Ca un nou și atipic „Badea Cârțan” ducea peste munți (care munți? cam toți munții României, de fapt!) nu cărțile scrise, ci cărțile nescrise ale tinerilor autori descoperiți, în care credea. Și mare parte dintre cărțile acelea, imaginate, așteptate, profețite de Laurențiu Ulici, între timp s-au scris.

2. Poeții tineri

În Grecia antică probabil că Ulici ar fi avut soarta lui Socrate: ar fi fost pus să bea cucută, ca pedeapsă pentru pervertirea sensibilității tinerilor. Căci aceștia, în loc să meargă cu picioarele înfipte pînă la genunchi în lut, ar fi descîlcit nodurile metaforelor, ca să lase irealitatea să cotropească realitatea. Ulici era pentru poeții tineri ca lampa pentru fluturi, se adunau ciorchine în jurul lui ca să afle cam pe unde le era nivelul talentului. Și ca la „cotele apelor Dunării”, o zi în creștere, alta în descreștere, Laurențiu Ulici consulta pe fiecare în parte, iar pe cei grav bolnavi de poezie îi ținea aproape. „Prima verba”, rubrica de întîmpinare din România literară, era o poartă deschisă de Ulici nerăbdării începuturilor poetice și pe cît de strîmtă era ca spațiu, pe atît de generoasă era ca spirit. Dacă poeții tineri ar fi fost cai de curse, Ulici s-ar fi îmbogățit negreșit, pentru că pe ce paria el se alegea în cîștigător.

3. Politica

Pe un colț de masă la o ediție a „Zilelor Eminescu”, de la Botoșani, Laurențiu Ulici a scris programul unui nou partid, „Alternativa României”, la care am aderat pe loc, pe parcursul înaintării frazelor optimiste. Cînd a fost aruncat pe piața politică, partidul nostru părea un cenanclu literar la care, ca în literatură, din prea multă democrație toată lumea avea dreptate. Și unde are toată lumea dreptate, dreptatea e bine ascunsă pentru toți. De asta a apărut o alternativă la „alternativă”, adică Uniunea Forțelor de Dreapta (UFD) care l-a propulsat pe Laurențiu Ulici în parlament. Oricum, România lui Laurențiu Ulici nu se intersecta cu România neo-comunismului biruitor la orașe și sate. În România lui Ulici e posibil ca binele să fi fost atît de covîrșitor, încît să devină plictisitor. De asta poporul nici nu a pus mare preț pe un partid cu o majoritate intelectuală, s-a mers pe ideea că prostia majoritară poate fi reprezentată exponențial. Sau, vorba poporului: La noi proștii nu sînt prea mulți, sînt prea sus.

4. La Sighetul Marmației

O poveste poloneză de origine evreiască spune că într-o comunitate exista, încă din cele mai vechi timpuri, o ceremonie care avea loc într-o pădure, o dată la treizeci de ani. Un rabin bătrîn i-a lăsat altui rabin, mai tînăr, întreaga rînduială a ceremoniei, ca să nu se piardă. Cînd a sosit timpul, la treizeci de ani, acesta a chemat oamenii așezării la ceremonie, după care s-au întors cu toții acasă. Peste treizeci de ani, cînd a venit din nou vremea ceremoniei, rabinul murise. Cei trei, patru credincioși care mai rămăseseră în viață s-au dus în pădure însoțiți de cîteva neofiți și de alt rabin.

Ajunși în pădure, nu și-au putut aminti locul. „În poiana asta”, a spus unul. „Nici vorbă, a zis altul, e mult mai departe!”. Au ales pînă la urmă un loc fără să fie siguri că e cel mai bun, au făcut ce trebuia, după rînduiele și s-au întors acasă. După treizeci de ani nu mai erau decît unii dintre neofiții de odinioară. Cu un nou rabin în frunte, s-au îndreptat spre pădure însoțiți de cîteva tineri. De această dată, n-au recunoscut nici măcar o poiană. Totul se schimbă, totul se amesteca în mintea lor. Pînă și rînduiala ceremoniei li se părea tulbură. Au făcut însă cum s-au priceput mai bine și s-au întors acasă.

După alți treizeci de ani, un alt grup, avînd în frunte un alt rabin, s-a dus în pădure. Auziseră despre o ceremonie de mare însemnătate care avea loc de multe veacuri în pădure. În ce zi? Nimeni nu mai știa. În ce loc și sub ce formă? Nu se putea spune. Rabinul și credincioșii au rătăcit prin pădure cîteva ceasuri, prin ploaie, fără să celebreze niciun fel de ceremonie, apoi s-au întors acasă...

Îmi amintesc de povestea asta la Sighetul Marmației, la fiecare ediție a Festivalului de Poezie de după plecarea lui Laurențiu Ulici, cel care a inițiat această „intersecție literară”, „nordul poeziei românești”, un „kilometru zero” al literaturii române, alături de maramureșenii Gheorghe Pârja, Vasile Muste, Echim Vancea (vor mai fi fost și alții,

iertare!) cu vreo patruzeci de ani în urmă. La un anumit semnal porneau din toate cotloanele țării spre Sighet poezii, pentru a încerca tăria poeziei, a prieteniei și a palincii. Dar vremea vremuiește, Laurențiu Ulici a plecat pe sub geana norilor într-o altă toamnă, spre un alt Nord, poezii tineri și entuziaști de altă dată nu mai reușesc să prindă trenul, autobuzul, nu se mai prind nici pe ei înșiși din urmă. Că, pînă la urmă, după atîta amar de ani de festival cine o mai ia toamna spre Sighet o face mai mult pentru a-și căuta propriile urme pe sub scrumul nostalgiilor

La Sighetul Marmației Laurențiu Ulici spunea oricui, cu o accentuată mîndrie, că el e de acolo, de alături, de la Rona, de parcă lucrul acesta ar conferi vreun titlu nobiliar. Iar la Desești, acolo unde poezia era uneori mai tare decît palinca, poezii erau așteptați ca vestitori ai „luminății”. Îmi amintesc, în anul 1980, după ce o mulțime poeticească se perindase pe scena căminului cultural, un domn mai în vîrstă tot insista să spună și el o poezie. După ce oamenii locului l-au tot trimis la plimbare, Ulici îi dă voie să-și rostească și dînsul oful poetic. Bătrînelul (poate că nu era bătrîn, dar la cei douăzeci de ani ai mei așa îl vedeam!) urcă pe scenă și rostește spre consternarea tuturor: „Decît să scriu despre partid,/ Mai bine mă sinucid”. Ulici nu se pierde cu firea și îi spune cu convingere: „Cam puțîn. Promite-mi că pînă la anul mai scrii două versuri, ca să poți să te lauzi cu o operă poetică încheiată”.

5. La Piatra Neamț

La Piatra Neamț Ulici a pus în scenă, la Teatrul Tineretului, în calitate de regizor, „Muștele” de Sartre. Scena era un teren de tenis, o plasă care împărțea totul în două, Oreste și Egist erau pe rînd la serviciu fiind arbitrați de Jupiter. Clitemnestra era majoretă și încuraja pe protagoniști. Restul personajelor se substituia copiilor de minge. Se juca timp de două ore la tiebreak, fără minge, replicile se rostogoleau dintr-o parte în alta, zornăind înspre sală. E posibil ca meciul, odată început, ca un perpetuum mobile, să se joace și azi.

6. Confrații

Nu l-am auzit niciodată pe Laurențiu Ulici vorbind de rău pe cineva, mai ales pe confrăți. Știa absolut totul despre absolut oricine dintre autorii români. Era o istorie a literaturii române ambulată. Poate că de asta nu a scris o istorie a literaturii care să poarte marca Ulici, pentru că el o trăia.

7. Limba română

Laurențiu Ulici spunea, într-o intervenție liberă la festivalul de poezie de la Satu Mare: „Grav e că dumneavoastră chiar credeți că vorbiți limba română și nici nu vă trece prin cap, poate niciunui, că de fapt sînteți vorbiți de limba română. Limba română este mult mai inteligentă decît românii!” (Revista „Poesis”, nr 11-12.nov- dec. 2000).

8. Șahul

Laurențiu Ulici juca șah ca nimeni altul. Întindea capcane, ca un vînător șiret care lasă impresia victimei că ar putea controla orizontul. Îți dădea trei piese importante înainte, după care te bătea făcîndu-te să-ți dai mat, nu știu cum, singur.

9. Moartea

O poveste tulburătoare despre moarte am găsit-o în « O mie și una de nopti ». Cică un mare vizir s-a prezentat într-o zi, speriat, la șeful său, califul, și a cerut să i se îngăduie să părăsească cetatea. Mirat califul l-a chestionat asupra motivului. „- Azi dimineată, pe cînd eram în piață, am simțit o izbitură în umăr. Cînd m-am întors am văzut moartea uitîndu-se la mine. Mă caută, de asta sînt încredințat. Te rog să-mi dai cel mai bun cal, să fug de ea. Pînă seara, dacă mă ajută Alah, ajung la Samara”. Califul s-a lăsat înduplecat și l-a lăsat pe vizir să plece, panicat, spre Samara. Apoi, luat cu treburile, a ajuns el însuși în piață. Aici a văzut, într-adevăr, moartea. Era îmbrăcată în negru și avea un șal roșu. S-a apropiat de ea și a întrebat-o: „Marele vizir este un bărbat încă tînăr, în plină putere, harnic și, după cîte știu eu, cinstit. De ce azi dimineată, cînd venea la palat, l-ai împins și l-ai speriat? De ce te-ai uitat urît la el?”. Moartea s-a repliat și i-a spus: „Nu m-am uitat urît la el. L-am privit doar mirată și atît”. „Dar de ce erai mirată?” a mai întrebat-o Califul. „Fiindcă, a răspuns moartea, nu mă așteptam să-l mai văd aici. Am întîlnire cu el diseară tocmai la Samara”.

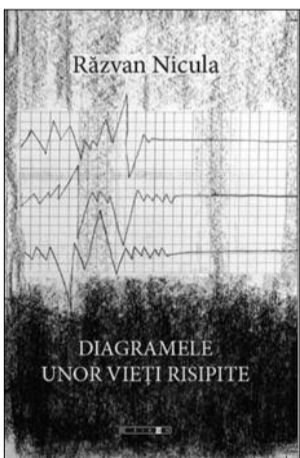
În noaptea în care Laurențiu Ulici a fost împins să soarbă otrăvurile unei sobe dintr-o casă din Făgăraș, ar fi trebuit să fie la Tîrgoviște, de fapt, în campanie electorală. A cedat rugămintilor unui prieten, care își lansa o carte. Pentru jucătorul de bridge, care a fost Laurențiu Ulici, nu a fost o carte cîștigătoare. Dimpotrivă. (Cum s-ar traduce asta în limbajul jucătorilor de bridge? Iată: *Patru cupe contrate și recontrate ies din „mansă”, dar nu devin „slem mic”. Iar dacă „nu ține impasul”, pentru că Nordul are o „țineră” în plus, pentru că a fentat axa adversă licitînd o „treflă de precizie” ... Din momentul în care licitația se încheie, membrul axei cîștigătoare care a licitat primul rămîne cu cărțile în mână, iar partenerul lui pune cărțile pe masă, devenind „mortul” mesei etc.).*

Piatra Neamț, 6 mai 2018

În Grecia antică probabil că Ulici ar fi avut soarta lui Socrate: ar fi fost pus să bea cucută, ca pedeapsă pentru pervertirea sensibilității tinerilor. Căci aceștia, în loc să meargă cu picioarele înfipte pînă la genunchi în lut, ar fi descîlcit nodurile metaforelor, ca să lase irealitatea să cotropească realitatea.

Răzvan Nicula este un prozator promițator care își consolidează universul propriu cu fiecare carte. Nefiind decât un om care scrie, viitorul său literar pare previzibil, oferindu-i ca unui erou, drept premiu, condiția de scriitor.

Diagonalele risipirii și căutarea sinelui

Răzvan Nicula a debutat în 2009 cu romanul *Nevermore sau Incursiune pe drumul spre Niciodată*, urmat, în 2014, de *Pedeapsa cerului*, măsurându-și forțele creatoare cu arhitectura complicată a epicului de mari dimensiuni. Când cititorii săi așteptau alte romane, Răzvan Nicula s-a orientat spre proza scurtă, descoperind delicia epicului pe spații reduse: *Din gândurile nopții* (2015), *Abisuri* (2017), *Diagramele unor vieți risipite* (2018), fără a omite volumul de versuri *Uitarea mea de mine* (2017). Aceasta demonstrează că autorul se caută, se testează în domenii diferite ale literarității. Cunoașterea este autoscopică, Răzvan Nicula se răsfrânge în interior, în lumea conștiinței sale, fără a fi cu totul indiferent la *cântecul de sirenă* al lumii. Această varietate în abordarea ficționalității atestă, totodată, aprehensiunea, receptivitatea tânărului scriitor pentru modalități diferite de exprimare literară, pentru scriitura în registre diferite.

Diagramele unor vieți risipite (Răzvan Nicula, *Diagramele unor vieți risipite*, Editura Eikon, București, 2018) este noul volum de proză scurtă al lui Răzvan Nicula, al treilea, după *Din gândurile nopții* și *Abisuri*, cuprinzând opt povestiri al căror subiect întoarce mereu la metafora din titlu, urmărind, din interior spre exterior, modul în care omul își poate risipi viața fără a fi mereu conștient de aceasta.

Bijutierul, prima povestire, are o temă estetică concentrată pe relația creatorului cu lumea. În singurătate, în spațiul lui decupat ca microcosm, el așteaptă momentul potrivit „să înșface ziua și să o arunce în trecut”. Dincolo de acest banal care-l apasă odată cu „singurătatea cruntă”, abstras din lume și răsfrânt în propria fantasmă, el este preocupat de crearea unei bijuterii perfecte. În acest symbolism, se regăsește triada creator-creație-receptor: „Pentru ochii tuturor, bijuteriile care ieșeau din mâinile sale erau minunății, ai săi, însă, descopereau mereu mici imperfecțiuni și, astfel, bijuteria perfectă întârzie să apară”. Bijuteria perfectă devine obsesia lui, iar când ajunge să o realizeze, ceilalți nu o recunosc. Hoțul care îi devastează universul este, în proiecția ironică a autorului, receptorul care, atent doar la detalii ne semnificative, pierde din vedere esențialul. De aici, transpare concepția estetică a lui Răzvan Nicula: orice creație este un parteneriat între creator și cititor. Când receptarea este un „jaf”, receptorul este un infractor care, „pierzându-și sufletul”, nu este capabil „să recunoască bijuteria perfectă”, considerând-o o *tinichea*. Eșecul lui Albert este doar aparent, în relație cu lumea, nu și în relația intrinsecă cu sine.

Preocupat de probleme estetice, Răzvan Nicula inventează povești pentru a epiciza ideile, pentru a le materializa prin contact cu viața. Pierduți în aceste reflexii, Vulturul și Încălcitul din *Pierduți*, meditează asupra condiției creatorului, modul ironic cu inflexiuni polemice, camuflând opinia autorului însuși: „Scriitorii sunt toți morți. În viață sunt doar oamenii care scriu”. Pentru că există oameni care scriu, există, pe cale de consecință, și oameni „condamnați să citească”. E un mod de a vorbi, în perspectivă ironic-sarcastică, de eșecul creatorului în condițiile lumii de azi, lume care-l condamnă la „înmormântarea” idealurilor: „Făcură câte un cimitir în

spatele caselor, să îngroape idealuri. Fără cruce. Fără semne”. Oceanul, barca plutind pe imensitatea terestră, jocul amintirilor apar ca simbolisme în acest imaginar, care are pe lângă coerență epică și capacitatea de a tulbura, creând emoția artistică.

Toate aceste proze au o miză alegorică, tinzând chiar spre parabolă. Personajele sunt, în majoritate, oameni cu temperament artistic, imaginați la vârste diferite, ca și cum creatorul lor s-ar proiecta în virtualitatea unor supoziții pentru a se clarifica pe sine. În *Profetul trecutului*, Dêlir Krizcy, de exemplu, este profetul propriului său trecut, motiv pentru care viitorul este anulat. Mariel Gabasto din *Înainte de dimineață*, septuagenar, avusese o viață activă, împărțit între Universitate și scris. La acest moment crespuscular, idealul îl invadează. Un personaj dintr-o carte scrisă cândva se însinuează în viața lui pentru a-i reaminti că omenirea se află într-un impas creator: nu găsise niciun leac pentru nicio boală, de unde sugestia regăsirii lui Dumnezeu sau asumarea unui mod de viață care să armonizeze lumea realului cu lumea visului. Moartea lui Mariel nu este doar un sfârșit banal, ci o transcendere, care-i permite dezmărginirea: „Îi explodase inima ca o stea menită să transmită licăriri de lumină în tot universul”.

Orașul bunătații este o utopie. Politicul este minat prin credința lui Arthur Herbst în bunătațe, singura lui avere, marea lui promisiune, creația lui în pragmatica vieții. Și el este un creator proiectând imaginarul nu în ficțiunea unui univers, ci în realul vieții celei aievea. Irealul situației ține tot de imaginarul artei, căci de un imaginar al realului nu poate fi vorba. *Cartografia unui suflet* adoptă perspectiva subiectivă, lăsând impresia unei proze autoreferențiale despre singurătate, despre prietenie, despre inefabilele sufletului omenesc. Prietenia cu Amini, cerșetorul metafizic, ține de cultivarea esenței în dauna nonsențialului. Depășirea aparentului creează canale de comunicare în deplină armonie și comuniune.

Suflul nopții, cea mai bună proză a volumului, vorbește despre drama relațiilor în care partenerii sunt în contratimp, despre înstrăinare și alienare. În rama poveștii intră imaginea orașului sufocant: „Indiferent cum sunt, mari sau mici, orașele au obiceiul prost de a apăsa oamenii”. E o proză poezică, în care raționalul și iraționalul apar în doze confuze, menținând un fantastic straniu, amintind de *Pisica neagră* a lui E. A. Poe. Uciderea lui Darky, câinele său, ține de irațional, de o tulburare stranie, dar durerea, prin sugestia complexului vinovăției, pe care o resimte îl readuce în dimensiunea rațiunii. Evoluția lui pendulează mereu între aceste extreme, relevând un soi de schizofrenie care-l condamnă la totala confuzie a planurilor. Uciderea sinelui este o scenă anticipativă, prelungită ca un ecou în scena uciderii Amandei, scenă ce coincide cu afirmarea răului în bizazeria reunirii celor două voci care-l dispută și care-l câștigă de partea demonismului. „Suflul nopții” îl aspiră într-un imaginar straniu, poezic.

Răzvan Nicula este un prozator promițator care își consolidează universul propriu cu fiecare carte. Nefiind decât un om care scrie, viitorul său literar pare previzibil, oferindu-i ca unui erou, drept premiu, condiția de scriitor.

Amalia Elena Constantinescu

SETEA SUBTILĂ A UNUI ÎNCEPUT

Undeva între material și spiritual, între hrana firească și dorința de zbor, Luminița Cojoacă pleacă în căutarea sinelui absent sau pierdut într-un univers al culorilor paralele: „Pașii fac pietre/ mâinile le mută una câte una rostul/ să nu se situeze/ la limita dintre ziua și noaptea/ ... / Roșu e din culoarea îngerilor / ei zboară cu vieți / pictate de zgură”. Așa cum ne anunță din titlu, Luminița adună între copertile unei plachete, un *amalgam* de stări oscilatorii. *Setea de piatră* (Editura Prier, Drobeta – Turnu Severin, 2017) poate fi capcana unei metafore transformată vădit într-un fel de obsesie. O obsesie a cărni statuate prin diferite elemente, acțiuni, vibrații, stări: piatră, pași, arome, amintiri. Descântecul întetește obsesiile, divizându-le brutal, ca într-un joc al elementelor stranii și dure, acolo unde există certitudinea că metafora nu poate încolți. Ideea divinității este surprinsă de Luminița Cojoacă, precum o înflorire fără floare, o înflorire forțată, exterioară sau chiar străină *eu-lui*: „să răsără, să apună/ moartea care lasă urmă/ să înfloare peste moarță/ Dumnezeu pe dinafară”. Se observă clar că elementele – asociate prin disociere – sunt rupte și alăturate sacadat ca într-un delir alternativ: când profan, când mistic.

În paginile Luminiței Cojoacă cuvintele își pierd calitatea de vers, transformându-se într-un fel de croșetă a unor descântece specifice: „Bat cu flori la poarta mică/ Te strig viață nu cu frică/ Te strig desculț în cuvânt/ Mierea omului ce sunt./ Îngânată pe frământ/ Pașii saltă din aluat/ Și se scaldă lepădat/ Eu adaug la cuvânt./ ... / Ninge piatra/ ningea apa/ Unde cerul dă cu sapa”. Punctul vulnerabil al „Setei de piatră” îl constituie câteva rânduri, adunate, oarecum selectiv, în „Biografia omului de stradă”. Numai aici cresc umbrele sentimentelor ascunse în crăpăturile pietrei, iar cheia lor se află în cuvintele „ochii văd piatră/ nu și misterul/ de sub”ea. Trecerea dintr-o stare în alta se face (în mare parte) simplist, iar mesajul trecerii peste pietre – a răului vieții – lasă în urmă, o fântână cu stele: „Cerul cade în fântână/ Scot ciutura de stele de lună/ Cerul neputincios de-a plânge/ Se întunecă între somn și meninge./ Plină de dragoste și de sete nebună/ Beau lună și stele șuvoi/ Apoi las să curgă înapoi/ Râul ceresc din fântână”.

Se remarcă o ezitare (voită probabil...) a semnelor de punctuație, transpusă în stări ambigue, contradictorii, fatidice uneori... În toate există un început, iar Luminița Cojoacă vrea să ne demonstreze, că are curajul necesar începerii lucrurilor mari. În acest sens, împărțim punctul de vedere al Ilenei Roman, lectorul acestei cărți, care-și încheie pledoaria cu o inevitabilă sugestie: „cu mai atentă șlefuire și cu mai multă însufletire, (cu perseverență maximă, lecturi suplimentare – ample și variate – adăugăm, susținând cele menționate) Luminița Cojoacă poate să dea aură pietrei de temelie” a viselor sale.

Întoarcerea vizitecilor

Veneau de pe un drum de zeci de mii de ani. Viziteca era o stație mamut, elaborată în cadrul proiectului de cucerire a spațiului. Fusese concepută de Federație ca un vehicul cu accelerație uniformă până la pragul luminiu. De aceea, pentru timpul subiectiv al astronautilor, călătoria nu durase decât câteva secole. Pe planetă însă se scurseseră câteva zeci de milenii.

Viziteca era o lume închisă, vie, autonomă, azvârlită între stelele cerului către o țintă îndepărtată, promițând mult-visatul contact cu o altă civilizație, cu semenii noștri întru rațiune. Complexul spațial fusese asamblat, modul cu modul, vreme de un secol, pe o orbită geostaționară. Echipajul temerarului zbor fusese recrutat dintre cei mai entuziaști și pasionați oameni de știință din toate statele Comunității Internaționale. Astronauții de pe Viziteca au fost cei mai buni, cei mai frumoși, cei mai curajoși și cei mai bine dotați fizic dintre pământeni, adevărați reprezentanți și mesageri ai civilizației terestre în Cosmos.

Viziteca se întorcea dintre stele: planetă de titan-aluminiu purtând în pânțele biotopul cu autonomie, capabil de regenerare, al cărui randament se apropia sensibil de cifra 1.

Rolul acestui mediu artificial fusese acela de a crea condiții optime de trai celor câteva sute de generații menite să acopere cu viața lor distanța până la constelația alfa din nebuloasa Căinii de Vânătoare, unde vreme de o întreagă generație le revenea sarcina de a prospecta planetele îndepărtatului astru, în căutare de semeni întru rațiune. În caz fericit de izbândă, cei de pe stație puteau coloniza lumile propice găsite în cale. Dar stația, Viziteca, avea misiunea de a se reîntoarce, cu datele culese, acasă.

Acasă...

Pe toate aparatele de bord scria cu litere înflorate auriu: „Vă așteptăm, temerarilor”. Înainte de lansare, milioane de pământeni se strânseseră la aeroport să-și ia rămas bun, cu formule dinainte învățate, scandate prelung sub flori de plastic și steaguri de mătase.

Pe parcursul mileniilor, Vizitecii aveau să intre în legendă și mit. Primele generații care s-au perindat pe scoarța planetei încă le mai așteptau sosirea triumfală. Dar după două-trei sute de ani, imaginea ogindită în conștiința socială a satelitelui artificial ce se rotise cândva împrejurul Pământului, spre a se pierde mai apoi în spațiu, sclipind, la început, ca un al doilea soare pe boltă, se deformase în asemenea măsură în memoria scurtă a Istoriei, încât actualilor locuitori ai planetei, Viziteca le rezona mai degrabă a basm, a vis irosit întru idealuri cu neputință de atins, mai ales după apusul revoltei epocii a romantismului cuceririi și cunoașterii Cosmosului. Vizitecii au devenit grandioase proiecții în eter, eroi magnifici, veșnici temerari ai aspirației spiritului către înalt.

Secolele au pierit, scurgându-se în clepsidra cosmică. Mileniile au răsturnat și ele giganticul ornice ceresc. Vizitecii nu mai erau decât o parabolă încărcată de tâlcuri morale, amintire ancestrală, aiureală impietând circulația informației în Complexul Planetar de Stocare și Sistematizare a cristalelor macroprocesoarelor Megasimulatorului de Variante.

De multă vreme, Pământul renunțase la colonizarea spațiului cosmic, ale cărei planuri se vădiseră până la urmă neeconomice și prea puțin rentabile.

Adunarea, stocarea și prelucrarea informațiilor pe Simulatorul de Variante, spulberaseră mitul lui „Homo Cosmicus”, fiindcă nu mai avea nici un sens risipa de energie și irosirea de vieți omenești întru explorări care să dureze generații și generații la rând, când rezultate similare se obțineau prin simpla acuplare, simulare și inducere pe Cortexul Planetar al bursei de informații, după care; prin balansări euristice, în numai câteva ore, astronauții-pe-ordinator puteau parcurge nu câteva sute de mii de ani lumină pe viață, supuși monotoniei fade a unei stații cosmice închise, ci vieți de vieți de interesante expediții și experiențe de pionierat spațial în lumi la care se ajungea nu cu viteza luminii, ci cu viteza gândului. Cât privește avantajele materiale aduse de

coloniile spațiale planetei mamă, nimic nu putea fi atât de prețios încât să merite prețul fabulos al unei expediții interaștrale de generații. De ce să se aducă din lumi îndepărtate, ceea ce se putea, la fel de bine, manufactura pe Pământ, cu un cost infim, comparativ cu tariful prohibitiv al unei incursiuni? Aveau căutare stridiile gânditoare de pe Saturn? Era mult mai simplă procurarea lor prin programare genetică decât capturarea lor la fața locului. Și apoi, din modelele sintetice propuse pe simulator, inginerii geneticieni puteau prelucra, sintetiza și controla prin sinteză directă germenii, astfel încât, în numai câteva luni să se poată obține producții mult îmbunătățite, atât cantitativ, cât și calitativ, celor naturale, capturate de expediționari cu atâta efort, riscuri și consum de energie.

Sau, dacă vreun proces tehnologic solicita, să zicem, hipertroniul pulsaric în prag de black-hole, ce sens avea să riști o expediție până la o stea neutronică, atunci când înfima cantitate exploatăată cerea cine știe ce sacrificii, și rezultate similare se puteau obține prin transmutări dirijate a câtorva megatone de uraniu, fără nici un eroism, fără a sacrifica viața nimănui.

Cât despre întâlnirile cu semenii întru rațiune, ce sens ar fi avut? Dacă erau pe un nivel de civilizație echivalent, legea contactelor preciza primejdia unor conflicte, dacă erau inferiori tehnic și tehnologic, erau expuși invaziei, ca în cazul Americii precolumbiene, iar dacă ne erau superiori, noi am fi fost cei primejduiți.

Cele câteva stații lansate în epoca romantică de la începuturile Epocii Noastre, s-au întors acasă una câte una, și, după demontarea lor, au fost folosite în scopuri mult mai practice și utile. Trecuseră deja milenii de când pământeni nu mai lansaseră stații mamut: Viziteca fusese ultima încercare. Vizitecii având de străbătut cel mai lung drum, pentru stație secular, pentru Pământ multimilenar, intrase pentru cei de acasă în basme, nimeni nemaicrezând în existența sa reală, și, cu atât mai puțin, în posibilitatea întoarcerii ei.

Dar într-o bună noapte, înaintea ochilor uimiți ai observatorilor cerești, hologramele emisferei nordice au semnalat o stea desprinzându-se dintre stele. Era un obiect cosmic de dimensiuni medii, un planetoid cu mult mai mare decât satelitul natural al planetei, un titan pitic, un monstru superluminiu, produs al unei tehnici energofage, și inimile sutelor de miliarde ale planetei își opriră o clipă bătăile, pentru a și le relua într-un ritm mult mai accelerat, după aceea. „Se întorc Vizitecii!” murmurau cu evlavie miliarde și miliarde de guri.

Viziteca, asemeni oricărui vehicul luminiu, nu era înzestrat, din concepție, cu stații puternice de emisie-recepție. Cu cine, și cum, și ce, mai ales, să comunici peste cataracta de spațiu-timp căscându-se între tine și sursa cu cea mai mare viteză dintre toate? Colosul era mut, ca însuși Universul din care năvălise; atât de neprevăzut, în realitatea sistemului solar. Câtă vreme Viziteca frânase de pe orbita luminiu pe traiectoria circumsolară, nimeni nu o remarcase, și abia după înscrierea ei în cosmocuantă celei de-a treia viteze cosmice, omenirea îi făcuse remarcată prezența.

Paraboloizii turnului observatorului se rotiră încet pe axele focalizatoare, reperând ținta. Biliardele de megaergi lansară proiectilul hiperdens.

Nu s-a dat nicio explicație. Experiențele anterioare, precum și simulările anticipative dovedeau fără tăgadă că nici nu putea fi vorba de expunerea Civilizației noastre la primejdia unui contact cu vagabonziști aștia stelari. Singurul gest acceptat de Simulatorul de Variante era acesta: distrugerea stației!

Scintilația uneltei lovi în plin. Pământul nu mai utiliza de multă vreme arme, ci unelte. În noaptea aceea, precum și în nopțile următoare, pământeni au fost martorii fascinați ai unei serbări cu artificii cât cerul: floarea de foc deschisă fără ecou pe cerul mut, și-a desfăcut corola de pete sângeroase, desfășurându-se și spulberându-se; în spațiu, luminând ca ziua nopțile dintre paralela 18° N și 79° N.

Îi mai putem considera, oare, pe vizitecii întorși acasă, oameni? A fost gestul pământenilor o crimă?

Cain l-a ucis pe fratele său Abel?

În zecile de mii de ani care despărteau cele două civilizații în mod atât de fatal diferit, Vizitecii reprezentau pentru Omenire o specie infraumană, un eșec de mari proporții, cam ca brutozaurul sau peștii cu aripi.

Vizitecii nu mai aveau loc pe planetă. Oamenii renunțaseră de multă vreme la înjosirea celorlalte specii prin expunerea la contactul degradant cu specia dominantă, și asta din două pricini esențiale: 1) Oamenii de astăzi sunt ființe serioase - nu-i mai amuză circurile și parcurile, petrecându-și, încă de la naștere, mai bine de 90% din viață pe simulator, și 2) pe Pământ, alături de om nu a mai supraviețuit, în Era Noastră nicio altă specie sub umană. Cât despre informațiile aduse de Viziteci, nu mai avea nimeni nevoie de ele - se refereau la locuri și lucruri de multă vreme cunoscute, sau dacă nu, conțineau informații minore, inutile evoluției civilizației și culturii umane.

Câtă vreme „readaptarea” Vizitecilor la noua lume era, cum e și firesc, o utopie, coborârea lor pe Pământ nu numai că ar fi fost inutilă, dar ar fi periclitat liniștea și ordinea întregii lumi. Se întorceau din stele. De o sută, de o mie, de o mie de mii de generații, unica lor speranță era să ajungă înapoi, Acasă!

Erau mașini de luptă perfecte. De o întreagă istorie, cât durase drumul lor până la steluța aceea minusculă din Nebuloasa Căinilor de Vânătoare, nu făcuseră nimic altceva decât să se pregătească să înfrunte orice primejdie, oricât de dificilă. Populațiile întâlnite acolo puteau să-i întâmpine cu ostilitate. Ei trebuia să fie pregătiți de orice.

Se întorceau Acasă din Stele. Dar care mai era casa lor?

Se întorceau biruitori. Cuceriseră lumi noi, își lăseseră amprenta peste tot pe unde trecuseră. Răseseră din temelie civilizații multimilenare. Distruseseră civilizații în devenire. Se rotiseră pe orbitele precise ale unor sori noi. Implantaseră civilizația terestră, a urii și a crimei, în toate punctele galaxiei prin care le călcase picioarele. Lăseseră germenii culturii distrucției pe planete cu câmpuri gravifrice teribile, sau pe mărunți asteroizi a căror atmosferă depășea 200°C.

Erau invincibili. Mesagerii unei lumi tinere, pornită la asalt, să cuprindă în ghearele ei Universul.

Se întorceau dintr-o rută de mii și mii de ani lumină. SE ÎNTORCEAU! Tot ce înduraseră nu avusese drept scop decât această Întoarcere.

Se întorceau Vizitecii!

Desigur, ei nu mai arătau a oameni, erau altă specie, și dacă ai fi extras un vizitec din armura lui de titanu-aluminiu, ar fi semănat cu o plasă fără de țesături, ca un păienjenis. Ochii, două bile negre, bulbucate, legați printr-o fină țesătură nervoasă de creierul imens, pelicular, strecurat prin toate fridele kiborgului: conștiința de neatins a unei mașini cu neputință de zdrobit.

Un vizitec rezista la câteva sute de grade celsius fără nici o suferință fizică, la peste 1000°C necesita urgente reparații capitale; aveau incorporate în structură transmutanțe specifice, așa încât nu aveau nevoie de hrană, nu aveau nevoie de aer, nu aveau nevoie de nimic. Erau total autonomi. Cu ajutorul giganticelor aripi puteau atinge viteze supersonice. Dacă era distrus vreunul, dar rămânea din el fie și un singur cromozom putea fi reconstituit în câteva ore. Dacă era distrus total, se putea prelua codul lui genetic din memoria computerului stației și era reconstituit în câteva zile prin sinteză directă. Vizitecii erau deci, indestructibili. Erau arme perfecte.

Dar viața lor propriu-zisă, nu dura mai mult de 5 perioade scurte de timp. După acest termen, toate celulele îi fuseseră deja modificate, fiind și devenind cu totul altul, identic sieși, dar fundamental străin.

Când Viziteca a fost distrusă, din pântecul ei s-au răspândit în spațiu câteva milioane de viziteci și după numai câteva ore, pe Pământ s-a pornit o ploaie de îngeri metalici, sclipind din aripi multicolore, fosforescente, în irizațiile feerice întregi game de culori ale curcubeului.

Veneau Vizitecii.

(n. 16 februarie 1951, București - 13 mai 2014, București)

Secolele au pierit, scurgându-se în clepsidra cosmică. Mileniile au răsturnat și ele giganticul ornice ceresc. Vizitecii nu mai erau decât o parabolă încărcată de tâlcuri morale, amintire ancestrală, aiureală impietând circulația informației în Complexul Planetar de Stocare și Sistematizare a cristalelor macroprocesoarelor Megasimulatorului de Variante.

proză

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Persoana contra individului

„Toată problema (credenței creștine n.m.) se referă până la urmă la chemarea de a fi persoane, nicidecum indivizi”, scrie Rowan Williams în *Liniștea. Faguri din înțelepciunea Părinților pustiei* (trad. de pr. Constantin Jinga, Ed. Metafaze, București, 2014). Autorul, născut în Țara Galilor, este poet, traducător și fost Arhiepiscop de Canterbury, calitate în care a oficiat în aprilie 2011 nunta dintre Prințul William și Catherine Middleton. Meditațiile sale asupra înțelepciunii *Patericului*, rostite inițial în cadrul unor conferințe în Australia, reușesc să redea într-un limbaj deopotrivă teologic, filosofic și poetic modern prospețimea apoftegmeilor (spuselor edificatoare) Părinților deșertului și întâmplărilor din faimoasa culegere creștină. Fac aceasta tocmai prin punerea în contrast a mentalității individualiste și totodată conformiste a lumii în general și a celei de azi cu atât mai mult, cu ceea ce Părinții numesc „moartea pentru aproapele”. Aceasta înseamnă refuzul oricărei judecăți asupra acestuia, a gândirii și exprimării celei mai mici nuanțe de superioritate în raport cu el și dimpotrivă, expunerea la judecata sa. De exemplu, dacă aproapele a comis un păcat, tămăduirea nu se face prin condamnare, ci prin solidaritate, prin

coborârea la nivelul căderii sale sau mai jos, în scopul obținerii intervenției lui Dumnezeu. Se crede că scopul vieții monahale este contemplația solitară a lui Dumnezeu, numai că, atrage atenția teologul galez, în creștinismul acelor vremi Dumnezeu nu poate fi perceput decât prin intermediul aproapelui. Viața în pustie pare din exterior o retragere în singurătate, dar de fapt ea este în esență un mod de a crea o relație pură cu aproapele. Aceasta este imposibilă fără să fie distruse părerea de sine, iluziile și autoîndreptățirile în care ne baricadăm permanent.

Ceea ce face foarte interesantă pentru noi cei de azi abordarea lui Rowan Williams este faptul că discutând despre mentalitățile, nevoițele, scopurile monahilor retrași în deșertul egiptean din secolul IV, poate să ne spună ceva esențial cu privire la sursele angoaselor noastre. Ele sunt legate de lupta continuă pentru menținerea stimei de sine în proprii ochi și ai celorlalți, de incapacitatea de a-l asculta și chiar de a-l vedea pe celălalt, și până la urmă de lipsa iubirii într-o lume în care singurul țel este autorealizarea cu orice preț. Toate acestea sunt la antipodul mesajului creștin al iubirii reale, fără umbre (resentimente) a aproapelui. Tăierea voii proprii, menținerea trează a conștiinței păcatului propriu, practicile ascetice sunt căi de a înfrunța și depăși orice ne transformă în obstacole în calea legăturii dintre Dumnezeu și aproapele. În lupta pentru mântuire noi punem mare preț pe eforturile noastre, însă Părinții știau că mântuirea înseamnă a-i facilita celui de lângă tine întâlnirea cu Dumnezeu, a face tot ce se poate pentru a-l pune în prezența sa reconciliatoare. Scopul principal nu ești tu ca individ, ci celălalt. Am putea crede, și în fapt aici este angoasa oricărei renunțări, că astfel pierdem tot ceea ce ne face unici, ne depersonalizăm. Or, ne spune autorul, este exact pe dos: unici în sens ontologic, ființial, nu suntem decât prin depășirea individualismului atât de conformist, de supus câtorva tipare promovate în societate, în direcția unei relații cât mai pure, prin renunțarea de sine cu aproapele. Se fuge în pustie pentru a distruge falsele așteptări, opinii sau sentimente pe care le proiectăm unii asupra

Magda Grigore

În numele poemului

(fire de iarbă)

E primăvară, cresc firele de iarbă...
 își caută loc, optimiste, de-a lungul drumului;
 Firele de iarbă, oștenii unui rege venerat, niciodată văzut,
 sortiți unei singure încercări,
 unei singure lupte,
 unui singur sfârșit.
 Fire de iarbă semănate în taină
 în palma câmpiei sau pe tâmpla muntelui domol –
 unele în sol greu, argilos,
 așteptând însetate lumina lichidă,
 altele în sol nisipos, supuse secetei fără leac.
 Fire de iarbă, naive, crescând abundent,
 sufocându-se unele pe altele, încrezătoare
 în cea mai bună dintre lumile posibile.
 Fire de iarbă, vulnerabile,
 înfășurate în emoția verdelui plăpând,
 peste care cresc cu repeziciune buruieni îndrăznețe
 navigând cu expresii mereu temerare,
 peste slăbiciunea și vremelnicia trupului firav.

Sub fiecare fir de iarbă e o prăpastie de nedescris,
 care se poate deschide în oricare clipă!
 Fiecare fir de iarbă a fost sortit
 frigului sau arșitei sau iernii care va veni;
 fire de iarbă inutile în leagănul anului,
 soldați cu garda jos la vederea zăpezii –
 viață orizontală,
 soldați de rând cu trupul supus putrezirii.

Unde sunt dorințele voastre, emoțiile, speranța
 și toate frământările sufletului?
 unde e floarea vieții în care ați crezut,
 trupul hrănit cu ploi luminoase și cu soare crud;
 Cum se coace într-o clipă culoarea voastră aguridă,
 cum se usucă timpul vostru
 și roua visului se evaporă ca și cum nu ar fi fost?
 fire de iarbă fără număr, resturi vegetale,
 ofrandă vieții crescute
 dintr-o tulpină secretă, subterană.

altora. Iubirea aproapelui prin renunțarea la propriul eu închis asupra și are drept condiție dobândirea unei maxime lucidități în ce ne privește. Iar această cunoaștere de sine – aici e un cerc – nu se obține decât prin intermediul viețuirii împreună cu aproapele, acceptat cu toate ale sale, în special cu slăbiciunile trăite ca și cum ar fi ale noastre. Pare simplu, dar știm cu toții cât este de greu să te suporti în primul rând pe tine. Iubirea aproapelui ca pe tine însuși necesită, susține teologul, un har special prin care ne menținem în realitatea prezenței altora – o prezență corporală mai întâi de toate, deoarece sufletul se mântuiește numai prin corp – și nu în irealitatea închipuirilor, dorințelor de atotputernicie ș.a.

De aici izvorăsc liniștea și blândețea care se pot citi pe chipurile unor monahi ortodocși din zilele noastre. Și tot de aici se nasc cuvintele edificatoare ale Avelor din Pateric sau ale unor mari duhovnici, care sunt de fapt descoperiri ale Cuvântului lui Dumnezeu în celălalt. Dacă Dumnezeu a creat toate lucrurile și ființele într-un act de comunicare de sine – rezum un pasaj scris într-un limbaj teologic mai strict – noi trebuie ca răspunzând la Cuvintele Sale să transmitem mai departe comunicarea Sa de Sine. În acest sens, a răspunde adecvat unei persoane înseamnă a intra în comuniune cu Logos-ul creator. Persoana chiar aceasta este: o cale unică de a-L exprima pe Dumnezeu. Comuniunea persoanelor unice și de neînlocuit și nu a indivizilor tipici sau stereotipici, formează Biserica. Ce distanță enormă este între această concepție personalistă a Bisericii și mentalitatea noastră individualistă care continuă să ne determine chiar și atunci când mergem la Biserică? Făcându-ne conștienți de ea, cartea lui Rowan Williams ne-ar putea pregăti pentru a auzi cuvintele atât de vii ale Părinților Pustiei. Fi-vom în stare?

